

РОЗВИТОК META ТА SOFT SKILLS МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

DEVELOPMENT OF META AND SOFT SKILLS OF FUTURE SPECIALISTS IN HIGHER MEDICAL EDUCATION INSTITUTIONS

У сучасному світі медичної освіти, орієнтованому на постійний розвиток і вдосконалення медичних практик, традиційні знання і технічні навички більше не є єдиними критеріями успішності медичних фахівців. Розвиток meta та soft skills таких, як критичне мислення, комунікація, емоційний інтелект та адаптивність, набуває все більшого значення для забезпечення високої якості медичних послуг та ефективної роботи в мультидисциплінарних командах. Стаття присвячена дослідженню проблем і викликів, що виникають у процесі розвитку meta та soft skills у закладах вищої медичної освіти. Проаналізовано значення цих навичок для професійної діяльності медичних спеціалістів, зокрема їхній вплив на якість медичної допомоги, управління стресом, комунікацію з пацієнтами та співпрацю в команді. Окрему увагу приділено аналізу наявних підходів до інтеграції meta та soft skills у навчальні програми медичних закладів освіти, а також виявленню основних проблем, які заважають їхньому ефективному розвитку. На основі дослідження визначені ключові проблеми такі, як недостатня підготовка викладачів, обмежені ресурси, недостатня інтеграція цих навичок в освітній процес та труднощі в оцінюванні розвитку meta та soft skills. Окреслені можливі напрями вирішення цих проблем, включаючи підвищення обізнаності викладачів, розробку нових навчальних програм, оптимізацію ресурсів і створення нових інструментів для оцінювання. Стаття робить внесок у розуміння важливості та складності розвитку meta та soft skills у медичній освіті та пропонує конкретні рекомендації для вдосконалення освітніх процесів із метою підготовки висококваліфікованих медичних фахівців, здатних успішно впоратися з викликами сучасної медичної практики. Стаття підкреслює значення комплексного підходу до розвитку meta та soft skills і пропонує конкретні напрями для подальшого вдосконалення медичної освіти, що сприятиме підготовці конкурентоспроможних і висококваліфікованих медичних спеціалістів, готових до викликів сучасної медичної практики.

освітній процес, медична освіта, медичні фахівці.

In today's world of medical education, focused on the continuous development and improvement of medical practices, traditional knowledge and technical skills are no longer the only criteria for the success of medical professionals. The development of meta and soft skills, such as critical thinking, communication, emotional intelligence and adaptability, is becoming increasingly important to ensure high quality healthcare services and effective work in multidisciplinary teams. The article is devoted to the study of problems and challenges that arise in the process of developing meta and soft skills in higher medical education institutions. The article analyzes the importance of these skills for the professional activity of medical specialists, in particular their impact on the quality of medical care, stress management, communication with patients and teamwork. Particular attention is paid to the analysis of existing approaches to the integration of meta and soft skills into the curricula of medical schools, as well as to the identification of the main problems that hinder their effective development. The study identified key problems such as insufficient teacher training, limited resources, insufficient integration of these skills into the educational process, and difficulties in assessing the development of meta and soft skills. Possible solutions to these problems are outlined, including raising teacher awareness, developing new curricula, optimizing resources, and creating new assessment tools. The article contributes to the understanding of the importance and complexity of developing meta and soft skills in medical education and offers specific recommendations for improving educational processes in order to train highly qualified medical professionals who can successfully cope with the challenges of modern medical practice. The article emphasizes the importance of a comprehensive approach to the development of meta and soft skills and suggests specific areas for further improvement of medical education, which will help to train competitive and highly qualified medical professionals ready for the challenges of modern medical practice.

Key words: meta skills, soft skills, professional training, professional activity, educational process, medical education, medical specialists.

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/74.43>

Хміль І.Ю.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри судової медицини
та медичного права
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця

Сергієнко Т.В.,

докт. філос.,
доцент кафедри мовної підготовки
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця

Постановка проблеми. Сучасна медична освіта зазнає значних змін, що обумовлено потребами суспільства в підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечувати не лише високий рівень медичної допомоги, а й ефективно комунікувати, приймати рішення в складних ситуаціях, працювати в команді та зберігати емоційну стійкість. В умовах динамічного розвитку медичних технологій та глобальних викликів таких, як пандемії та щоразу більша кількість хронічних захворювань, виникає необхідність не тільки у глибоких

професійних знаннях, а й у володінні широким спектром meta та soft skills. Ці навички є основою для успішної професійної діяльності в медичній сфері.

Розвиток meta та soft skills у майбутніх фахівців у закладах вищої медичної освіти є одним із ключових аспектів підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних адаптуватися до викликів сучасного суспільства та медицини. В умовах збільшення вимог до професійної компетентності медичних працівників постає питання розробки та

впровадження ефективних методик формування meta та soft skills у студентів медичних закладів вищої освіти. Ці методики повинні враховувати специфіку медичної діяльності, забезпечувати розвиток навичок міжособистісної комунікації, управління стресом, командної роботи та адаптації до нових викликів. Таким чином, актуальність проблеми обумовлена необхідністю підвищення якості підготовки майбутніх медичних фахівців через розвиток у них meta та soft skills, що сприятиме їхній професійній ефективності та загальній якості медичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження розвитку meta та soft skills у майбутніх фахівців є актуальним напрямом сучасної педагогіки та психології, зокрема у сфері медичної освіти. Останніми роками зростає усвідомлення того, що поряд із традиційними технічними знаннями та навичками, успішні фахівці вимагають розвитку так званих «гнучких» компетенцій, які сприяють їхній адаптації до швидко змінюваних умов праці та ефективній взаємодії з колегами та пацієнтами. У наукових дослідженнях зазначено, що медична освіта повинна включати розвиток цих навичок на різних етапах навчання. Зокрема, О. Копчак, О. Гриценко [3], О. Разнатовська, О. Мурзіна, О. Потоцька та Г. Алексєєва [11] підкреслюють важливість впровадження інтерактивних методів навчання таких, як симуляційне навчання, проблемно-орієнтоване навчання та використання кейсів, що сприяють формуванню як технічних, так і гнучких навичок у майбутніх медиків. Ю. Лукаш, О. Гришина та Н. Буряк [5] відзначають, що інтеграція soft skills у навчальні програми підвищує рівень комунікативних здібностей студентів, їхню здатність до емоційної саморегуляції та співпереживання. Також важливо відзначити, що сучасні дослідження акцентують на ролі рефлексивних практик у формуванні meta skills. І. Корда, С. Геряк, Н. Петренко та І. Кузів [4] зауважують, що регулярне використання рефлексивних журналів і групових обговорень в освітньому процесі сприяє розвитку критичного мислення та здатності до самооцінки у студентів-медиків.

Водночас, існує потреба в подальшому дослідженні ефективних методів і підходів до розвитку meta та soft skills у закладах вищої медичної освіти. Отже, аналіз останніх досліджень демонструє, що розвиток meta та soft skills є критичним елементом підготовки майбутніх фахівців у галузі медицини. Проте, є потреба в удосконаленні освітніх програм та методів навчання, щоб забезпечити всебічний розвиток майбутніх медиків, здатних успішно працювати в умовах сучасних викликів.

Метою статті є аналіз та розробка методологічних підходів до розвитку meta та soft skills у майбутніх медичних фахівців, що дозволить

підвищити їхню конкурентоспроможність на ринку праці та готовність до викликів професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розвиток meta та soft skills у майбутніх фахівців у закладах вищої медичної освіти є багатограним процесом, який вимагає системного підходу. В умовах сучасної медичної практики, де технічні знання й уміння є необхідними, гнучкі навички стають визначальним чинником успішності майбутніх лікарів. Важливість таких навичок підкреслюється у світлі глобальних змін, включаючи технологічні інновації, зростання ролі міждисциплінарних команд та необхідність постійного професійного розвитку.

Meta skills – це навички вищого порядку, які дозволяють особистості ефективно організувати власну діяльність, навчатися протягом життя та адаптуватися до нових викликів. Серед ключових meta skills для медичних працівників можна виділити [2; 7; 13]:

1. Критичне мислення, яке визначає здатність аналізувати інформацію, робити обґрунтовані висновки та приймати рішення на основі доказової медицини.

2. Адаптивність, яка визначає готовність і здатність швидко реагувати на зміни в медичній практиці, впровадження нових технологій та методів лікування.

3. Самоорганізація та управління часом, які важливі для ефективного навчання та професійної діяльності, особливо в умовах інтенсивного графіку медичних працівників.

У контексті медичної освіти, критичне мислення є однією з основних навичок, що забезпечує здатність до аналізу клінічних даних, обґрунтованого прийняття рішень та вирішення складних медичних завдань. Студенти медичних закладів вищої освіти, які розвивають критичне мислення, демонструють вищий рівень професійної компетентності та кращі результати в клінічній практиці. Для розвитку цієї навички в освітньому процесі використовуються проблемно-орієнтоване навчання, кейс-методи, аналіз клінічних ситуацій, що дозволяє студентам зануритися в реальні умови роботи та сформувати стійкі навички прийняття рішень. Креативність у медичній практиці є не менш важливою, оскільки лікарі часто зіштовхуються з ситуаціями, де стандартні протоколи не можуть бути застосовані, і потрібно шукати нові рішення. Важливість розвитку креативності підкреслюється у сучасних дослідженнях, що показують, як використання творчих підходів у навчанні, таких як проєктна діяльність та інноваційні методи вирішення проблем, сприяє покращенню здатності студентів до адаптації в умовах швидко змінюваного медичного середовища.

Soft skills, зі свого боку, охоплюють міжособистісні та комунікативні здібності, що є ключовими для успішної взаємодії в медичній команді та забезпечення високої якості медичного обслуговування. Основні soft skills, що мають бути розвинені у майбутніх медичних фахівців [1; 6; 9; 12]:

1. Комунікативні здібності, які визначають здатність ефективно спілкуватися з пацієнтами, колегами та членами міждисциплінарних команд.

2. Емоційний інтелект, тобто вміння розуміти та управляти власними емоціями, а також емпатія до пацієнтів та співробітників.

3. Лідерство, яке визначає здатність брати на себе відповідальність, мотивувати інших та приймати ключові рішення в екстрених ситуаціях.

Soft skills, або гнучкі навички, є ключовими для успішної професійної діяльності в медичній сфері. Вони включають комунікативні навички, лідерські якості, командну роботу, управління часом, стресостійкість та здатність до саморегуляції. Комунікативні навички займають центральне місце у взаємодії лікарів з пацієнтами, їхніми родинами та колегами. Наявність цих навичок забезпечує більш ефективну передачу інформації, зменшує ризик виникнення конфліктних ситуацій та підвищує рівень довіри пацієнтів. Навчання комунікаційним навичкам включає рольові ігри, симуляції та тренінги, які моделюють різні ситуації взаємодії з пацієнтами та колегами. Лідерські якості та вміння працювати в команді є необхідними для забезпечення ефективної

роботи медичних працівників у мультидисциплінарних командах. Важливим аспектом розвитку цих навичок є залучення студентів до проєктної діяльності, участь у студентських об'єднаннях, а також виконання ролі лідерів у різних групових проєктах. Стресостійкість та здатність до саморегуляції є критично важливими в умовах високого навантаження та емоційного напруження, з яким зіштовхуються медичні працівники. Тренінги зі стрес-менеджменту, медитації та практики само-рефлексії допомагають студентам розвивати ці навички, що, зі свого боку, знижує ризик професійного вигорання та підвищує якість надання медичної допомоги.

Meta та soft skills дозволяють ефективно взаємодіяти з пацієнтами, приймати обґрунтовані рішення у складних клінічних ситуаціях та працювати у мультидисциплінарних командах. Розвиток meta та soft skills вимагає впровадження комплексних методологічних підходів, що поєднують традиційні методи навчання з інноваційними педагогічними технологіями (табл. 1).

Розвиток meta та soft skills є необхідним елементом підготовки майбутніх медичних фахівців, і різні методологічні підходи відіграють ключову роль у цьому процесі. Використання проблемно-орієнтованого навчання, проєктного навчання, симуляцій, рольових ігор, кейс-методу та інтерактивних лекцій дозволяє студентам здобути навички, необхідні для успішної професійної діяльності у сучасних умовах.

Таблиця 1

Методологічні підходи до розвитку meta та soft skills у медичній освіті

Методологічний підхід	Опис	Цілі та навички, що розвиваються	Приклади застосування у медичній освіті
Проблемно-орієнтоване навчання	Навчання на основі вирішення реальних або змодельованих проблем	Критичне мислення, вирішення проблем, креативність, міждисциплінарна співпраця	Аналіз клінічних випадків, симуляції медичних ситуацій
Проєктне навчання	Студенти працюють над проєктами, що імітують реальні медичні задачі	Лідерство, командна робота, управління часом, самостійне навчання	Проєкти з розробки медичних протоколів, дослідження нових методів лікування
Симуляційне навчання	Використання симуляторів для моделювання клінічних ситуацій	Комунікативні навички, стресостійкість, адаптивність	Симуляції невідкладної допомоги, комунікація з «пацієнтами» (акторські вправи)
Рольові ігри та ситуаційні вправи	Навчання через виконання ролей у змодельованих ситуаціях	Комунікативні навички, емоційний інтелект, вирішення конфліктів	Розіграші діалогів із пацієнтами, управління медичним персоналом у стресових умовах
Кейс-метод	Аналіз реальних випадків з медичної практики	Критичне мислення, прийняття рішень, етичні навички	Розбір складних клінічних випадків, розв'язання етичних дилем
Інтерактивні лекції та семінари	Використання інтерактивних методів під час лекцій	Залучення студентів до активного навчання, розвиток навичок критичного мислення	Використання мультимедійних засобів, дискусії, опитування під час занять

Джерело: власна розробка авторів.

У сучасному світі професійні знання швидко застарівають, тому акцент на розвитку meta та soft skills стає пріоритетним для забезпечення конкурентоспроможності випускників. Успішна кар'єра сьогодні вимагає від працівників здатності швидко адаптуватися до змін, ефективно комунікувати та працювати в команді, приймати обґрунтовані рішення та бути готовими до постійного навчання.

Інтеграція meta та soft skills у навчальні програми дозволяє підвищити загальний рівень компетентності студентів, сприяє їхній професійній та особистісній реалізації, а також забезпечує готовність до викликів сучасного ринку праці. Крім того, інтеграція розвитку meta та soft skills у навчальні програми закладів вищої медичної освіти вимагає системного підходу, тому необхідно забезпечити: розробку та впровадження спеціальних модулів, орієнтованих на розвиток конкретних meta та soft skills; підвищення кваліфікації викладачів, щоб вони могли ефективно реалізовувати нові підходи до навчання та стимулювати розвиток у студентів необхідних навичок; створення умов для безперервного розвитку навичок через практичну діяльність, стажування та участь у науково-дослідницьких проєктах.

Розробка та впровадження таких підходів в освітній процес забезпечить комплексний розвиток майбутніх медичних фахівців, підготовлених до роботи в сучасних умовах медичної практики.

Meta та soft skills є основою професійної компетентності медичних фахівців, оскільки вони забезпечують здатність до безперервного навчання, вирішення складних клінічних завдань, ефективної комунікації з пацієнтами та членами медичної команди. Meta skills такі, як критичне мислення та здатність до самостійного навчання, дозволяють медичним фахівцям швидко освоювати нові методи лікування та адаптуватися до новітніх технологій. Водночас soft skills, зокрема комунікативні навички та емоційний інтелект, є незамінними у взаємодії з пацієнтами та колегами, забезпечуючи якісне надання медичних послуг та ефективну роботу в команді.

Розвинені meta та soft skills у медичних працівників значно підвищують якість медичних послуг, покращують взаємодію з пацієнтами та колегами, а також сприяють ефективній командній роботі. Студенти, які володіють цими навичками, демонструють вищий рівень готовності до практичної діяльності, більш успішно інтегруються в професійне середовище та мають кращі перспективи для кар'єрного зростання. Попри важливість meta та soft skills, існують численні проблеми, які перешкоджають ефективному розвитку цих навичок у закладах вищої медичної освіти. Аналіз цих проблем є важливим для подальшого вдосконалення освітніх процесів та підвищення якості підготовки медичних спеціалістів. Важливо визнати

Таблиця 2

Проблеми розвитку meta та soft skills у майбутніх фахівців у закладах вищої медичної освіти

Проблеми	Опис	Причини	Наслідки	Можливі рішення
1. Низький рівень інтеграції meta та soft skills у навчальні програми	Відсутність чіткого плану впровадження гнучких навичок у навчальні плани	Недостатня підготовка викладачів, традиційний підхід до медичної освіти	Недостатня готовність студентів до сучасних викликів медичної практики	Розробка спеціальних модулів, підвищення кваліфікації викладачів
2. Обмежена кількість інтерактивних методів навчання	Використання переважно теоретичних лекцій та практичних занять із технічних навичок	Традиційна методологія викладання, відсутність інфраструктури для симуляційного навчання	Недостатній розвиток критичного мислення та комунікативних навичок	Впровадження симуляційного навчання, активне використання кейсів та проблемно-орієнтованого навчання
3. Низька мотивація студентів до розвитку soft skills	Студенти не завжди усвідомлюють важливість гнучких навичок для майбутньої кар'єри	Відсутність акценту на soft skills у навчальних програмах, недооцінка значення цих навичок	Недостатня підготовка до командної роботи та комунікації з пацієнтами	Інтеграція soft skills у всі етапи навчання, мотиваційні програми, коучинг
4. Відсутність системної оцінки розвитку meta та soft skills	Відсутність механізмів для регулярної оцінки та моніторингу розвитку гнучких навичок у студентів	Недосконалість методологій оцінювання, відсутність відповідних інструментів	Недостатнє розуміння студентами рівня власних навичок і напрямків розвитку	Упровадження рефлексивних практик, розробка системи оцінки, регулярні самооцінки та зворотній зв'язок
5. Обмежені можливості для практичного застосування soft skills	Мало можливостей для студентів застосувати soft skills у реальних клінічних умовах	Обмежений доступ до стажувань, недостатня кількість практичних занять	Відсутність досвіду у вирішенні конфліктів та роботи в команді	Збільшення кількості клінічних практик, стажувань та практичних завдань, які потребують використання soft skills

Джерело: узагальнено на основі [1–13].

ці проблеми і працювати над їхнім вирішенням шляхом підвищення кваліфікації викладачів, розробки спеціалізованих програм, оптимізації ресурсів, створення нових інструментів для оцінювання та інтеграції практичних навичок в освітній процес (табл. 2).

Розв'язання цих проблем вимагатиме комплексного підходу, включаючи реформування навчальних програм, впровадження нових методів навчання, підвищення кваліфікації викладачів та створення умов для практичного застосування таких навичок у клінічних умовах.

Висновки. Таким чином, визначено, що розвиток meta та soft skills є невід'ємною частиною підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої медичної освіти. Інтеграція цих навичок у навчальні програми сприятиме підвищенню якості медичної освіти та підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах сучасної медицини. Meta skills включають такі здібності, як критичне мислення, адаптивність, здатність до самоорганізації та навчання протягом життя. Ці навички дозволяють фахівцям ефективно використовувати отримані знання, знаходити нові підходи до вирішення проблем, а також швидко адаптуватися до нових вимог і технологій. Soft skills, зі свого боку, охоплюють комунікативні здібності, емоційний інтелект, лідерство, командну роботу, що є ключовими для успішної практики у медичній сфері. Розвиток meta та soft skills є необхідним елементом професійної підготовки майбутніх медичних фахівців. Використання сучасних педагогічних методів таких, як проблемно-орієнтоване навчання, проектні методи, симуляції та рольові ігри, забезпечує ефективне формування цих навичок. Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на вдосконалення навчальних програм, інтеграцію нових методів навчання та підвищення мотивації студентів до розвитку meta та soft skills, що сприятиме їхній успішній професійній діяльності та загальній якості медичних послуг.

БІБЛЮГАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаморак Г. П., Ворощук П. В., Гаморак М. І., Грищук М. О. Інтеграція позааудиторної діяльності у процес формування лідерської компетентності майбутніх лікарів. In The 6th International scientific and practical conference «Old and new technologies of learning development in modern conditions» (February 13–16, 2024) Berlin, Germany. International Science Group. 2024. P. 139.
2. Генік Н. І., Жукуляк О. М., Бігун Р. В., Перхулин О. М., Поліщук І. П. Синергетичний підхід у фор-

муванні готовності майбутніх лікарів до професійного саморозвитку. In The 6th International scientific and practical conference «Scientific directions of research in educational activity» (February 14–17, 2023) Osaka, Japan. International Science Group. 2023. P. 283.

3. Гриценко О., Копчак О. Аналіз переваг та недоліків застосування інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх лікарів. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 128–132.

4. Корда І. В., Геряк С. М., Петренко Н. В., Кузів І. Я. Проблема розвитку критичного мислення у студентів-медиків. *Медична освіта*. 2014. № 3. С. 83–84.

5. Лукаш Ю. М., Гришина О. С., Буряк Н. В. Інноваційні підходи до формування soft skills у медичній освіті: освітній компонент «Я-бренд лікаря». *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 7. DOI: <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.06.29.07>

6. Михайловська Н. С., Стецюк І. О., Коновалова М. О., Хокер Т. О., Лісова О. О. Особливості симуляційного навчання студентів-медиків в умовах сьогодення. Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 21 березня 2023 р.). Харків : ХНМУ, 2023. С. 187–189.

7. Онкович Г., Башмат О., Полторацький Д. Розвиток критичного мислення майбутніх медиків. In Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. P. 337–348.

8. Павляк А. Я. Досвід проведення практичного заняття з використанням інтерактивних методів формування професійних умінь у майбутніх медичних працівників. *Медична освіта*. 2019. № 1. С. 102–106.

9. Петрашик Ю. М., Трущенко Л. В., Повражек І. В. Особливості формування лідерських якостей фахівців у сфері охорони здоров'я та менеджерів охорони здоров'я. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2024. № 2. С. 82–89.

10. Повч О., Курбанов А., Лобода С. Застосування європейського досвіду у формуванні професійних компетенцій майбутніх медичних працівників. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 11(29). С. 733–744.

11. Разнатовська О. М., Мурзіна О. А., Потоцька О. І., Алексеєва Г. М. Актуальність впровадження в освітній процес студентів-медиків інтерактивних методів навчання. *Медична освіта*. 2018. № 4. С. 85–88.

12. Розман І. І., Кобаль В. І. Формування м'яких навичок як предикторів професійної успішності майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. 2022. Випуск 52. С. 62–69.

13. Ткачук О. Г. Формування компетентності лідерства у майбутніх лікарів. *Молодий вчений*. 2015. № 6(3). С. 139–141.